

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra slovanských jazyků a literatur
Oddělení českého jazyka a literatury

Bakalářská práce

Analýza mluveného projevu sportovních komentátorů

Vypracovala: Martina Červenková
Vedoucí práce: PhDr. Milena Nosková, PhD.

České Budějovice 2019

Poděkování

Děkuji PhDr. Mileně Noskové, PhD. za odborné vedení práce.

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 3.7.2019

.....

Martina Červenková

Anotace

Tato bakalářská práce se zabývá analýzou mluveného projevu sportovních komentátorů. Konkrétně komentátorů přímých přenosů hokejových utkání. Teoretická část obsahuje zmínku o médiích, jakožto neodmyslitelné součásti přenosu hokejových zápasů, a o sportovní žurnalistice. Dále charakteristiku národního jazyka a jazykových prostředků. Praktická část práce se věnuje analýze mluveného projevu sportovních komentátorů z hlediska roviny lexikální. Je zaměřena na výskyt vybraných jazykových prostředků a jejich klasifikaci. Zdrojem pro praktickou část budou vybraná utkání z hokejových šampionátů ze čtyř časových období (60. léta, 80. léta, 90. léta a současnost).

Klíčová slova:

mluvený projev, lední hokej, jazykové prostředky, sportovní žurnalistika, masová média

Annotation

This bachelor thesis deals with an analysis of the speech of sports commentators. Specifically commentators of live ice hockey matches. The theoretical part includes a note on mass media as an inseparable part of live broadcasting of ice hockey matches, and on sports journalism. It also comprises a characteristic of national language and language devices. The practical part of the thesis is devoted to the analysis of spoken expression of sports commentators on a lexical level. Specifically it is focused on the occurrence of the selected language devices and their classification. The source for the practical part will be selected matches from hockey championships from four time periods (the 1960s, 1980s, 1990s and the present).

Keywords:

speech, ice hockey, language devices, sports journalism, mass media

Obsah

ÚVOD	8
TEORETICKÁ ČÁST	9
1. MÉDIA	9
1.1 TISK	10
1.2 ROZHLAS	12
1.3 TELEVIZE	13
1.4 SPORTOVNÍ PŘENOSY	14
1.4.1 <i>Hokej</i>	17
2. PUBLICISTICKÝ STYL A ŽURNALISTIKA	19
2.1 ŽURNALISTIKA	19
2.2 SPORTOVNÍ ŽURNALISTIKA	21
3. NÁRODNÍ JAZYK	24
3.1 SPISOVNÝ JAZYK	24
3.2 NESPISOVNÝ JAZYK	25
3.2.1 <i>Argot</i>	26
3.2.2 <i>Profesní mluva</i>	26
3.2.3 <i>Žargon</i>	26
3.2.4 <i>Slang</i>	27
3.2.5 <i>Sportovní slang</i>	27
4. JAZYK SPORTOVNÍ ŽURNALISTIKY	29
4.1 MODELOVOST	29
4.2 AUTOMATIZACE A AKTUALIZACE	29
4.3 VYBRANÉ JAZYKOVÉ PROSTŘEDKY	31
4.3.1 <i>Metafora</i>	31
4.3.2 <i>Personifikace</i>	32
4.3.3 <i>Metonymie</i>	32
4.3.4 <i>Přirovnání</i>	32
4.3.5 <i>Frazémy</i>	33
4.3.6 <i>Propria</i>	33
4.3.7 <i>Slova slangová</i>	33
4.3.8 <i>Internacionalismy</i>	34
4.3.9 <i>Slova přejatá</i>	34
4.3.10 <i>Publicismy</i>	35
4.3.11 <i>Synonyma</i>	35
4.3.12 <i>Sportovní termíny</i>	36

PRAKTICKÁ ČÁST	37
5. CÍL, METODY A PŘEDPOKLADY PRÁCE	37
6. JAZYKOVÉ PROSTŘEDKY VE VYBRANÝCH UTKÁNÍCH	38
6.1 ČESKOSLOVENSKO – KANADA (ZIMNÍ OLYMPIJSKÉ HRY, 1968)	38
6.2 ČSSR – ŠVÉDSKO (MISTROVSTVÍ SVĚTA V LEDNÍM HOKEJI, 1989).....	40
6.3 ČESKO – RUSKO (ZIMNÍ OLYMPIJSKÉ HRY, 1998)	42
6.4 FINSKO – ČESKO (ŠVÉDSKÉ HOKEJOVÉ HRY, 2019)	46
ZÁVĚR.....	49
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	51

Úvod

Sport se v posledních desetiletích těší u lidí velké oblibě. Ať už člověk přímo provozuje sportovní aktivity nebo se o sportovní dění zajímá zprostředkovaně. Ke zprostředkování informací slouží média, z nichž nejvýznamnějším prostředkem pro přenos sportovních utkání je televize a v posledních letech internet. K nejsledovanějším přenosům u nás patří přímé přenosy hokejových utkání z nejrůznějších soutěží. Komentátoři hokejových utkání popisují herní situace a přináší divákům zajímavé informace o hráčích samotných. Právě mluvený projev komentátorů hokejových utkání je natolik specifický, že se stal podnětem k vypracování této kvalifikační práce.

Předkládaná bakalářská práce se skládá ze dvou částí, teoretické a praktické. Teoretická část je rozdělena do čtyř kapitol. První kapitola pojednává o médiích, konkrétně o tisku, rozhlasu a televizi. Také je pozornost věnována televizním přenosům sportovních utkání a následuje charakteristika ledního hokeje. Druhá kapitola se zabývá žurnalistikou, především jejím odvětvím, které se označuje jako žurnalistika sportovní. Zde je popsán vývoj sportovní žurnalistiky a sportovních reportáží. Ve třetí kapitole je charakterizován národní jazyk a jazykové útvary. Čtvrtá kapitola se zabývá modelovostí, aktualizací a automatizací jazyka sportovní žurnalistiky a vybranými jazykovými prostředky, které se v mluvených projevech sportovních komentátorů objevují nejčastěji.

Praktickou část práce představuje analýza mluveného projevu komentátorů vybraných hokejových utkání. U projevů se zaměřím pouze na rovinu lexikální a doložím, které jazykové prostředky se v daných komunikátech vyskytovaly. Zdrojem pro praktickou část jsou vybraná hokejová utkání ze zimních olympijských her, mistrovství světa v ledním hokeji a Švédských hokejových her z konce 60. let, 80. let, 90. let a ze současnosti. Původním záměrem bylo do analýzy zahrnout i utkání ze 40. a 50. let minulého století, avšak dostupných záznamů zápasů s kvalitním komentářem se nedochovalo příliš. Z tohoto důvodu je první rozebíraný komentář ze zápasu, který se odehrál v roce 1968.

TEORETICKÁ ČÁST

1. Média

Média jsou nedílnou součástí moderní společnosti. Bývají považována za důležitý zdroj informací o světě a nástroj sociální komunikace. Kromě toho jsou však významným ekonomickým a politickým objektem, který má svůj vývoj. Výraz „*médium*“ pochází z latiny a v překladu označuje prostředek, prostředníka.¹ „*Masová média jsou součástí a iniciátorem svérázné, celospolečenské, historickým vývojem podmíněné komunikační aktivity člověka.*“²

Můžeme rozlišit několik druhů komunikace mezi lidmi:³

- a) intrapersonální – jde o typ komunikace, při které jedinec hovoří k sobě samému (většinou se jedná o vnitřní monolog jedince);
- b) interpersonální – převažuje ústní podoba komunikace, která probíhá mezi dvěma nebo třemi jedinci, v menším měřítku se objevuje psaná podoba;
- c) skupinová – dorozumívání se mezi jedinci určité skupiny, která má dané uspořádání; tím se odlišuje od komunikace interpersonální, protože nadřízený jedinec má možnost komunikaci ovlivňovat a řídit;
- d) meziskupinová – dorozumívání se mezi dvěma nebo více skupinami, zpravidla se jedná o komunikaci mluvenou s určitým stupněm formalizace;
- e) organizační – forma komunikace mezi institucemi, která má primárně psanou podobu;
- f) celospolečenská – druh dorozumívání se mezi jedinci určité společnosti, které postrádá charakter dialogu; jde o komunikaci výhradně jednosměrnou (od zdroje k adresátovi).

V průběhu staletí se mezilidská komunikace výrazně proměňovala. V počátcích měla podobu znamení a signálů, lidé si předávali jednoduchá sdělení, a to velmi pomalu. Později přešla v mluvení a jazyk, což pomohlo lidskému druhu v posunu na dokonalejší vývojovou etapu. Před pěti tisíci lety započala doba písma. K velkému převratu došlo

¹ JIRÁK, Jan a Barbara KÖPPLOVÁ. *Média a společnost*. 2. vyd. Praha: Portál, 2007, str. 16.

² JIRÁK, Jan a Barbara KÖPPLOVÁ. *Masová média*. Praha: Portál, 2009, str. 24.

³ Tamtéž, str. 38.

v 15. století v souvislosti s Gutenbergovým vynálezem knihtisku a posledním milníkem je epocha masové komunikace, která se datuje k přelomu 19. a 20. století. V současné době se hovoří o šesté epoše – epoše počítačů.⁴ Média jsou prostředníky zajišťující zprostředkování sdělení mezi dvěma účastníky komunikace. Masová média jsou dostupná širokému okruhu uživatelů, kterým předávají zprávy ze světa, pomáhají jim orientovat se ve společenských vztazích, hodnotách a normách, vzdělávají je a v neposlední řadě mají také funkci zábavní. Mezi masová média patří tisk, rozhlas, televize a internet.

1.1 Tisk

Vznik médií je spjat s modernizací společnosti. Významný byl vynález knihtisku v 15. století. Němec Gutenberg s pomocí lisu a vyměnitelných písmen tiskl texty pro velký okruh adresátů, ke kterým tak začalo pronikat psané slovo. První noviny začaly vycházet v 17. století a označovaly se *corantos*.⁵ Od novin, které známe dnes, se lišily především nepravidelností vydávání. Od poloviny 17. století přichází na trh časopisy (především ve Francii a Anglii). V 18. století se začínají vydávat noviny s denní periodicitou, jejichž úkolem je informovat čtenáře o aktuálním dění v zemi a ve světě. Do konce 18. století bylo vydávání tisku plně rozvinuto. Kromě informování čtenářů o situaci ve světě, měla periodika také funkci zábavnou.⁶ V 19. století se díky technickému pokroku začal tisk rozvíjet, napomohl tomu i Königův rychlolis. Také v této době začínají vznikat první tiskové agentury.

Nejen technický pokrok, ale také společenské podmínky měly velký podíl na tom, jak rychle k rozvoji tisku v daných zemích docházelo. Tisk se začal rozdělovat dvěma směry – prvním typem byly noviny pro vzdělané a majetné obyvatele, druhou skupinu tvořil masový tisk pro lidi s nižším vzděláním a příjmem. Právě tento druhý typ periodik se začal odlišovat i vizuálně. Čtenáře na první pohled upoutala nápadnější grafika či ilustrace.⁷ Oproti serióznějším listům se masový tisk lišil nižší cenou. Za první masově

⁴ JIRÁK, Jan a Barbara KÖPPLOVÁ. *Masová média*. Praha: Portál, 2009, str. 49.

⁵ DEFLEUR, Melvin L. a Sandra J. BALL-ROKEACH. *Teorie masové komunikace*. Praha: Karolinum, 1996, str. 63.

⁶ BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPLOVÁ. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. Praha: Grada, 2011, str. 41.

⁷ JIRÁK, Jan a Barbara KÖPPLOVÁ. *Masová média*. Praha: Portál, 2009, str. 82.

vydávané periodikum lze považovat New York Sun, které začal vydávat Benjamin Day v roce 1833. U nás se místo pojmu masový tisk používá spíše tisk bulvární. Mezi čtenáře se začal dostávat od poloviny 20. století, kdy vycházely Polední list a Expres.⁸ Bulvární tisk své čtenáře láká na mnohdy smyšlené a příkrášlené informace nebo na jiná sdělení, která mezi lidmi vzbuzují vlnu vzrušení a následných debat.

Český tisk prošel ve 20. století mnoha změnami. V meziválečném období byly nejvýznamnější stranické deníky, které sloužily tehdejším politickým stranám k interakci s voliči. Mezi stranický tisk se řadily Národní listy, Právo lidu, České slovo a Venkov. Kromě těchto politicky orientovaných periodik začaly vznikat i nové deníky (Lidové listy, Tribuna, Rudé právo).⁹ V období Druhé republiky a následně Protektorátu Čechy a Morava rozvoj tisku silně ovlivňovala cenzura a několik stovek periodik v těchto letech zaniklo. Od poloviny 20. století dochází k restrukturalizaci médií, kdy jsou některá periodika přejmenována, obnovuje se vydávání tisku, který byl v předchozích letech zakázán a samozřejmě vznikají periodika nová, z nichž nejčtenější byla Práce a Mladá fronta. Po roce 1948 opět došlo k několika změnám, z nichž hlavní byla kontrola médií kulturně propagačním oddělením Ústředního výboru Komunistické strany Československa.¹⁰ Od konce 50. let se začíná rozvíjet produkce časopisů, zvláště časopisů orientovaných na mládež (ABC mladých techniků a přírodovědců, Mladý svět), další časopisy pro mladší čtenáře vychází od 70. let (Pionýrská sedmička, Sedmička pionýrů a Zapisník mladých). Významné místo v tehdejší tisku měla i periodika zaměřující se na sportovní dění (Československý sport, Stadión a Gól).

Devadesátá léta a následný přelom století bylo období, kdy tisk přestal být pod kontrolou státu. S tehdejší změnou společenských poměrů se začala proměňovat i média. Některá stávající periodika opět měnila své názvy a celkový obsah. Deník Rudé právo byl v roce 1995 přejmenován na Právo, Mladá fronta vychází pod názvem Mladá fronta Dnes a spolu s obnovenými Lidovými novinami jsou vydávány společností Mafra. Deník Československý sport začal vycházet pouze pod názvem Sport a od roku 2003 ho

⁸ JIRÁK, Jan a Barbara KÖPPLOVÁ. *Masová média*. Praha: Portál, 2009, str. 84.

⁹ BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPLOVÁ. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. Praha: Grada, 2011, str. 159.

¹⁰ Tamtéž, str. 256.

vlastní společnost Ringier ČR.¹¹ Tato společnost vydává také dva neúspěšnější bulvární listy Blesk a Aha!. Dále vznikají nové časopisy (Reflex, Respekt nebo ELLE). V současné době zájem o tištěné deníky klesá a na vzestupu je internetová produkce.

1.2 Rozhlas

Rozhlas je médium, které nevzniklo v reakci na společenské potřeby, ale jedná se o výraz technického pokroku. Jde o první elektronické médium. Poprvé se objevil ve 20. letech 20. století, ale pravidelné rozhlasové vysílání začalo ve 30. letech 20. století, kdy své vysílání spustila britská stanice BBC (British Broadcasting Company). V Československu byly snahy o první vysílání mluveného slova a hudby již v roce 1919. K těmto pokusům byl využit vysílač na Petříně.¹² Nejvýznamnějším dnem v dějinách československého rozhlasu je 18. květen 1923, kdy se ve Kbelích u Prahy uskutečnilo ve 20:15 první rozhlasem přenášené vysílání. V červnu téhož roku byla založena společnost Radiojournal, která se o rok později přesunula do nově zřízeného studia na dnešní Vinohradské ulici v Praze.¹³

Z počátku se rozhlasové vysílání zaměřovalo pouze na hudbu a krátké zprávy, později se éterem začala šířit předpověď počasí a informace o sportu. První přímý sportovní přenos byl odvysílán 3. října 1926 z Letné, kde se odehrál fotbalový zápas mezi Slavií a maďarskou Hungarií.¹⁴ V období Protektorátu Čechy a Morava byl rozhlas pod německou správou a podléhal, stejně jako tisk té doby, cenzuře. V květnu roku 1945 se rozhlas zapojil do boje proti německé okupaci. Hokejová utkání z prvního mistrovství světa a Evropy konajícího se po válce odvysílal rozhlas v únoru roku 1947.¹⁵

V 50. letech 20. století byl Československý rozhlas využíván především k propagandistické činnosti. V reakci na tuto skutečnost bylo v květnu roku 1951 zahájeno vysílání Rádia Svobodná Evropa, kde se po celý den vysílalo národních jazycích. V srpnu roku 1968 dokázali pracovníci rozhlasu vysílat i přes nepříliš příznivé podmínky a aktuální zprávy dokázali posluchačům poskytnout v rekordním čase. I to byl jeden

¹¹BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPLOVÁ. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. Praha: Grada, 2011, str. 373.

¹² Tamtéž, str. 177.

¹³ Tamtéž, str. 178.

¹⁴ Tamtéž, str. 180.

¹⁵ KÖPPLOVÁ, Barbora, et al. *Dějiny českých médií v datech: rozhlas, televize, mediální právo*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2003, str. 63.

z důvodů, proč byl o rok později rozhlas podřízen Ústřednímu výboru Komunistické strany Československa. Komunistická strana vnímala média jako účinný propagandistický nástroj. Rozhlasové vysílání se i nadále skládalo ze zpravodajské a dopravní relace, hudebního magazínu, pohádek pro děti a informací ze sportu, které se u posluchačů těšily velké oblibě. Sportovní zprávy přinášeli komentátoři Karel Malina, Stanislav Sigmund a Gabo Zelenay.¹⁶ Devadesátá léta byla pro Československý rozhlas klíčová, protože došlo k jeho odstátnění a stal se veřejným médiem. Kromě toho existuje i řada soukromých rozhlasových stanic (Frekvence 1, Rádio Impuls, Evropa 2 atd.).

1.3 Televize

Televize je masové médium, které umožňuje přenos vizuální a zvukové informace. Počátky televize u nás můžeme datovat do 30. let 20. století, kdy se o výzkum tohoto zařízení začal zajímat docent Jaroslav Šafránek, který působil na Univerzitě Karlově v Praze. Další pokusy o sestavení přijímače prováděl František Pilát, kterému se podařilo zachytit zkušební vysílání z Londýna a Berlína.¹⁷ Až v roce 1935 Šafránek představil veřejnosti první aparaturu, která u lidí vzbudila takový zájem, že se domáhali zřízení pokusného vysílače. K tomu došlo v roce 1938 v Praze, avšak obrazové vysílání se nezdařilo. V období druhé světové války měli čeští vědci znemožněnou práci, proto se další pokusy o televizní vysílání prováděly až od roku 1945.

První televizní vysílání bylo zahájeno 1. května 1953 z pražské Měšťanské besedy. Vysílalo se pouze třikrát týdně, až v listopadu téhož roku se televizní vysílání rozšířilo na čtyři dny v týdnu. Čtvrteční odpoledne patřilo pravidelně dětskému programu.¹⁸ Pro televizní historii je důležitý rok 1955. V tomto roce bylo vysílání rozšířeno na pět dní v týdnu. V únoru tohoto roku byl odvysílán první přímý přenos z hokejového utkání Praha – Leksand IF, které český tým vyhrál jednoznačným výsledkem 7:2. Právě zprostředkování sportovních přenosů bylo pro mnohé impulsem ke koupi televize.¹⁹ Na podzim téhož roku byla do pravidelného televizního vysílání zařazena sobota, tedy šestý

¹⁶ BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPLOVÁ. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. Praha: Grada, 2011, str. 343.

¹⁷ KÖPPLOVÁ, Barbora, et al. *Dějiny českých médií v datech: rozhlas, televize, mediální právo*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2003, str. 183.

¹⁸ Tamtéž, str. 194.

¹⁹ KÖPPLOVÁ, Barbora, et al. *Dějiny českých médií v datech: rozhlas, televize, mediální právo*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2003, str. 198.

vysílací den.²⁰ V roce 1956 se televizi podařilo odvysílat přímý přenos ze zahraničí. Konkrétně z Itálie, kde se konaly zimní olympijské hry.²¹ Sport se stával u diváků čím dál oblíbenějším, proto se televize rozhodla zahájit vysílání pořadu Branky – body – vteřiny, který můžeme na televizních obrazovkách vidět dodnes. Každodenní televizní vysílání bylo zahájeno na konci roku 1958.²²

V období normalizace byla televize, stejně jako ostatní média, pod dohledem Ústředního výboru Komunistické strany Československa a bylo patrné její ideologické zaměření. I přes to zájem o televizi stále rostl. V roce 1970 byl odvysílán první barevný přímý přenos do zahraničí a začalo vysílání druhého televizního programu. Na pravidelné barevné vysílání na obou programech si museli diváci počkat až do roku 1975.²³ V této době se staly seriály jedním z nejsledovanějších pořadů. U některých pořadů můžeme jasně vidět propagandistický záměr, se kterým byly vysílány (např. seriál Třicet případů majora Zemana). Další velmi oblíbené byly seriály pro děti (Pan Tau, Návštěvníci, Arabela, Létající Čestmír nebo Tajemství proutěného košíku).²⁴ V 90. letech Československá televize zanikla. Česká televize později přejmenovala své kanály na dodnes existující ČT 1 a ČT 2, kanál ČT 3 v současné době neexistuje. Kromě veřejnoprávní televize začínají vznikat soukromé televizní stanice (TV Nova, TV Prima).

1.4 Sportovní přenosy

Přímý přenos je druh rozhlasového nebo televizního vysílání, který je „založený na technické schopnosti elektronických médií snímat a dálkově přenášet zvukové a audiovizuální informace o aktuální události, kterou může sledovat libovolný počet příjemců v časovém souběhu s vývojem události. Umožňuje posluchačům a divákům, aby se stali bezprostředními účastníky a očitými svědky důležitého sportovního dění.“²⁵ V kapitole pojednávající o rozhlasu bylo zmíněno, že první přímý sportovní přenosu nás

²⁰ KÖPPOVÁ, Barbora, et al. *Dějiny českých médií v datech: rozhlas, televize, mediální právo*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2003, str. 199.

²¹ Tamtéž, str. 201.

²² Tamtéž, str. 209.

²³ BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPOVÁ. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. Praha: Grada, 2011, str. 345.

²⁴ Tamtéž, str. 346.

²⁵ HALADA, Jan a Barbora OSVALDOVÁ, ed. *Slovník žurnalistiky: výklad pojmů a teorie oboru*. Praha: Karolinum, 2017, str. 192.

byl vysílán v říjnu roku 1926 z pražské Letné, kde se odehrálo fotbalové utkání mezi Slavíí a Hungarií. Zápas nečekaně komentoval Josef Laufer, který dokázal posluchačům věrně zprostředkovat atmosféru zápasu. V roce 1929 se uskutečnil mezinárodní sportovní přenos utkání v kopané z Rakouska, kde změřily své síly týmy First Vienna a SK Slavia. O komentář k tomuto souboji se postaral rovněž Josef Laufer, který se u posluchačů těšil velké oblibě.²⁶ Kromě fotbalových utkání komentoval Laufer i hokejová klání, jedněmi z nich byla utkání z Mistrovství světa a Evropy, které se v roce 1933 konalo v Praze.²⁷

K rozvoji sportovních přenosů došlo především v souvislosti s televizním vysíláním. Již první pokusné vysílání v roce 1948 bylo spojeno se sportovní událostí. Kamery přenášely XI. všesokolský slet, který se konal na Strahovském stadionu v Praze.²⁸ V únoru roku 1955 začala televize používat přenosový vůz TVRZ 1. Šlo o autobus upravený pro potřeby štábu, ve kterém se nacházely kamery a další potřebná zařízení. Poprvé tento vůz vyjel na Zimní stadion na Štvanici, odkud byl vysílán již zmiňovaný přímý přenos hokejového utkání mezi mužstvy Praha a Leksand. Tento zápas doprovodili svým komentářem Josef Valchář a Vít Holubec. V témže roce byly na televizních obrazovkách odvysílány přímé přenosy z cyklistického závodu, fotbalového utkání a první celostátní spartakiády.²⁹

Další hokejové přenosy odvysílala Československá televize v roce 1959, kdy se v Praze a Bratislavě konalo Mistrovství světa.³⁰ O deset let později, přesně 28. března 1969, byl na televizních obrazovkách k vidění přímý přenos hokejového zápasu mezi národními týmy Československé socialistické republiky a Sovětského svazu socialistických republik, který skončil výsledkem 2:0 pro náš tým.³¹ Přímé přenosy z Mistrovství světa v roce 1972, které se konalo v Praze, mohli diváci na svých obrazovkách sledovat barevně.³²

²⁶ KÖPPLOVÁ, Barbora, et al. *Dějiny českých médií v datech: rozhlas, televize, mediální právo*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2003, str. 29.

²⁷ BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPLOVÁ. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. Praha: Grada, 2011, str. 34.

²⁸ KÖPPLOVÁ, Barbora, et al. *Dějiny českých médií v datech: rozhlas, televize, mediální právo*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2003, str. 190.

²⁹ Tamtéž, str. 198-199.

³⁰ Tamtéž, str. 209.

³¹ Tamtéž, str. 239.

³² Tamtéž, str. 248.

V současné době lze sportovní přenosy sledovat na mnoha televizních kanálech (ČT sport, Nova Sport 1, Nova Sport 2, Eurosport, O2 TV Sport atd.). Jedním z nejsledovanějších sportovních kanálů je ČT sport. Tato sportovní stanice byla spuštěna 10. února 2006 pod názvem ČT4 Sport v souvislosti s velkou sportovní událostí, kterou byly XX. zimní olympijské hry v italském Turíně. Tato nově spuštěná stanice měla sloužit jako doplňkové vysílání ke kanálu ČT2, na kterém se do té doby vysílaly všechny sportovní události. Kanál ČT 4 Sport měl za úkol zprostředkovat divákům zajímavé disciplíny v ideálnějším čase. Vysílal každý den od devíti hodin ráno do půlnoci, v čase 9:00 – 10:00 nabízel divákům sestřih nejdůležitějších momentů z předchozího dne, po zbytek vysílacího času přinášel přímé přenosy a záznamy jednotlivých disciplín a zápasů.³³ V roce 2008 byl kanál přejmenován na ČT4 a od roku 2012 nese současný název ČT sport. Od té doby zprostředkovává stanice přenosy neočekávanějších sportovních událostí, mezi které patří letní a zimní olympijské hry, mistrovství světa, Evropy i České republiky, světové poháry, ale i utkání nejvyšších národních soutěží. Ke sportovním odvětvím, která jsou na kanálu ČT sport pravidelně vysílána patří lední hokej, fotbal, atletika, biatlon, cyklistika, lyžování, snowboarding, tenis a mnoho dalších.

Nejsledovanějšími sportovními přenosy jsou bezesporu hokejová utkání. Na kanálu ČT sport mohou diváci sledovat hokejové zápasy z olympijských her, mistrovství světa, přípravy na mistrovství světa, Euro Hockey Tour a nejvyšší národní soutěže. První doložený ligový zápas odvysílala Československá televize 6. února 1957, kdy se v Praze se na Zimním stadionu na Štvanici utkala Sparta s Plzní. V dalších sezonách byly odvysílány pouze dva zápasy. Až v roce 1963 se Československá televize dohodla s hokejovým svazem na pravidelném vysílání, když bylo vysílacím dnem stanoveno úterý. Na konci 60. let byly hracími dny pondělí a čtvrtek a od roku 1971 patřila hokejovým utkáním sobotní odpoledne. Prvními komentátory byli Vít Holubec, Luboš Pecháček a Luděk Brábník. Na hokejovém komentáři se až do roku 1989 podíleli i slovenští komentátoři (Karol Polák, Rudolf Gallo a Ján Lacko).

³³ Lupa.cz. *Česká televize představila program ČT 4 Sport.* [online]. © 1998 [cit. 17.03.2019]. Dostupné z: <https://www.lupa.cz/clanky/ceska-televize-predstavila-program-ct-4-sport/>

Od roku 1992 mohli hokejoví nadšenci sledovat pořad Buly, což byl magazín přinášející aktuální informace o československém, později českém hokeji. „*Od roku 1995 se hokej jako první sport přeorientoval na tzv. dělený komentář, jehož součástí je vedle komentátora "expert-komentátor". V programu ČT z hokejové extraligy se kromě toho objevilo více novinek: od 60. let a prvního záznamu umožňujícího opakování situací až po moderní rozbor situací elektronickou tužkou v roce 2004, v posledních letech mj. kameru v kabině nebo mikroport rozhodčích.*“³⁴ V roce 2009 změnil pořad název na Buly – hokej živě a v současné době je vysílán dvakrát týdně (úterý a neděle). Pro hokejové fanoušky je v pořadu připraven přímý přenos vybraného extraligového utkání a také moderátoři se živými vstupy z dalších probíhajících utkání.³⁵ Aktuálně je na kanálu ČT sport pět komentátorů – Robert Záruba, Michal Dusík, Jiří Hölzel, Tomáš Jílek a Ondřej Zamazal. Hokejovými experty jsou bývalí profesionální hráči, patří mezi ně David Pospíšil, David Moravec, Martin Procházka, Milan Antoš a Petr Hubáček.

1.4.1 Hokej

Hokej je týmový sport, který se hraje na ledové ploše. Ledová plocha musí být ohraničena hrazením a ochranným sklem. Cílem každého týmu je vstřelit co nejvíce gólů do branky soupeře, hra je založená na útočných a obranných akcích hráčů. Díky pohybu na bruslích je hokej velmi rychlým sportem, pro který jsou běžné osobní souboje. Fyzická náročnost hry vede k častějšímu střídání hráčů, většinou hráči na ledě tráví 40-60 vteřin. Ke střídání může dojít během hry nebo při přerušení hry rozhodčím. Každý tým má na ledě šest hráčů – pět hráčů tvoří útočníci a obránci, šestý je brankář. Hokejové utkání trvá 60 minut čistého času a je rozděleno na tři třetiny, z nichž každá trvá 20 minut. Mezi třetinami jsou dvě přestávky, po kterých si týmy vymění strany na hrací ploše. Pokud se během základní hrací doby (60 minut) nerozhodne o vítězi, následuje prodloužení, případně samostatné nájezdy. Každý hokejový zápas je řízen rozhodčími (jeden hlavní a dva čároví).

³⁴ Česká televize. *Další milník v televizní historii. ČT vysílá ligový hokej 60 let.* [online]. © [cit. 17.03.2019]. Dostupné z: <https://sport.ceskatelevize.cz/clanek/archiv/dalsi-milnik-v-televizni-historii-ct-vysila-ligovy-hokej-60-let/5bde41a80d663b6fe8cfe12c?fbclid=IwAR3cEQEA1gv0nftspiUYjvXdGXUruk6WELXVC3qTpaUnPh6I5DVnPGAmGRc>

³⁵ Tamtéž.

Lední hokej má u nás více než stodesetiletou tradici. První pokusy o tento sport můžeme v českých zemích nalézt na přelomu 19. a 20. století. Tehdy na kluzištích hrálo až jedenáct hráčů, kteří se pomocí holí snažili dostat kulatý míček do branky soupeře. Pro tento druh sportu se později začal používat název bandy. Hokej, tak jak ho známe dnes, se k nám dostal z Kanady, nazýval se proto „kanada.“³⁶

V roce 1908 byl založen Český svaz Hockeyový. O rok později se česká hokejová reprezentace zúčastnila prvního mezinárodního turnaje v Chamonix, kde všechny čtyři zápasy skončily prohrou. Roku 1911 se v Berlíně konalo Mistrovství Evropy, které ovládli čeští hokejisté, když zvítězili ve všech utkáních. Další Mistrovství Evropy se konalo v Praze, výsledky zápasů byly kvůli protestům anulovány a domácí tým přišel o prvenství. V dalších letech získala česká reprezentace řadu cenných kovů z olympijských her, mistrovství světa a mistrovství Evropy. Rozvoj československého hokeje zbrzdila v dalších desetiletích druhá světová válka, nástup komunistického režimu, tragická letecká katastrofa v roce 1948, při které zahynulo několik členů československé reprezentace, a následně politické procesy v 50. letech, při nichž bylo zatčeno 11 hráčů. Od 60. let bylo o československé reprezentaci opět slyšet. K 60. letému výročí založení hokejového svazu měl být v Praze pořádán v roce 1969 světový šampionát. Tehdejší komunistické vedení však pořadatelství odmítlo, a tak se světový šampionát přesunul do švédského Stockholmu, kde se poprvé od ruské invaze v roce 1968 střetly týmy Československé socialistické republiky a Sovětského svazu socialistických republik. Týmy spolu sehrály dvě utkání, která vyzněla lépe pro naše hokejisty. Ačkoliv se československý výběr umístil až na třetí příčce, pro fanoušky byli naši hráči vítězi.

Vytouženého titulu mistrů světa se českoslovenští hokejisté dočkali po třiadvaceti letech v roce 1972, kdy se konal šampionát na domácí půdě v Praze. První místo obsadil československý výběr i na Mistrovství světa v roce 1976, 1977 a 1985. Po rozpadu Československa se oba týmy utkaly poprvé v roce 1994 na olympiádě v Lillehammeru. Přelom století se nesl v duchu zlaté éry českého hokeje. V roce 1998 vyhrál český celek Zimní olympijské hry v Naganu. Dále mají hráči na kontě zlatý hattrick z let 1999 až 2001. Poslední zlaté medaile získal český tým na Mistrovstvích světa v letech 2005 a 2010.³⁷

³⁶ GUT, Karel a Jaroslav PRCHAL. *100 let českého hokeje*. Praha: AS press, 2008, str. 7.

³⁷ Český hokej. *Historie českého hokeje* [online]. © 2017 [cit. 18.03.2019]. Dostupné z: <https://www.ceskyhokej.cz/cesky-hokej/historie-cslh>

2. Publicistický styl a žurnalistika

Publicistický styl je styl vyjadřování, který je typický pro žurnalistiku. Žurnalistické texty mají za úkol čtenáře informovat, ale kromě toho mají také funkci působící, ovlivňovací a přesvědčovací. Publicistický styl se skládá z řady zpravodajských a analytických textů. Rovněž je důležité rozlišovat styl textů psaných a mluvených. Publicistický styl je styl dynamický, který se neustále vyvíjí, má mnoho stejných znaků s odborným stylem. Kromě výrazů z odborného stylu se v publicistických textech objevují prvky i z dalších funkčních stylů.

Prvním českým jazykovědcem zabývajícím se publicistickým stylem byl Bohuslav Havránek. Na něj později navázali Josef V. Bečka a František Trávníček. O publicistickém funkčním stylu jako samostatném stylu se začalo psát po lingvistické konferenci v Liblicích v roce 1954. Do té doby byl styl publicistický součástí odborného stylu. Od 50. let 20. století se publicistickým stylem zabývají jazykovědné časopisy *Naše řeč*, *Slovo a slovesnost* a publikace *Základy české stylistiky*, *Spisovný jazyk v současné komunikaci* a *Jazyk a styl novin*.³⁸

2.1 Žurnalistika

„Žurnalistika je produkt činnosti novinářů (žurnalistů), který obsahuje informace o současném dění ve společnosti a názorech na toto dění. Její součástí je sběr, třídění, zpracování a distribuování aktuálních informací a faktů prostřednictvím médií.“³⁹ Tyto informace se týkají oblastí, kterými jsou například ekonomika, politika, kultura a sport. Pojem žurnalistika je odvozený od francouzského slova *jour* neboli den.⁴⁰

Počátky žurnalistiky souvisí s vynálezem knihtisku v 15. století a s prvními tištěnými novinami, které vycházely od 17. století. Česká žurnalistika se utvářela od počátku 18. století, kdy Karel František Rosenmüller začal vydávat první noviny s názvem *Český postyilon*. Šlo pouze o překlad německých zpráv bez jakéhokoliv tematického

³⁸ ČECHOVÁ, Marie, Jan CHLOUPEK, Marie KRČMOVÁ a Eva MINÁŘOVÁ. *Současná česká stylistika*. Praha: ISV nakladatelství, 2003, str. 207-209.

³⁹ HALADA, Jan a Barbora OSVALDOVÁ, ed. *Slovník žurnalistiky: výklad pojmů a teorie oboru*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2017, str. 280.

⁴⁰ REIFOVÁ, Irena. *Slovník mediální komunikace*. Praha: Portál, 2004, str. 322.

uspořádání.⁴¹ V roce 1789 začal vydávat Václav Matěj Kramerius Pražské poštovské noviny, které byly roku 1791 přejmenovány na Krameriusovy c. k. vlastenecké noviny. Na rozdíl od Českého postyionu se v těchto novinách objevují originální zprávy členěné do rubrik. Stejně jako další odvětví, i žurnalistika se začala v souvislosti s technickým pokrokem vyvíjet.

Devatenácté století přineslo celou řadu vynálezů, které napomáhaly zvyšovat rychlost a včasnost zpráv a celkově šíření novin. V této době se v novinách objevuje první dělení na rubriky a zpravodajství se rozlišuje podle oblastí, ze kterých přináší čtenářům informace na kulturní, ekonomické a politické. Později své místo našla i žurnalistika sportovní.⁴² Ve 20. století bylo spuštěno rozhlasové a televizní vysílání, které přineslo obrovské změny ve zpravodajství. Jak bylo zmíněno v přechozí kapitole, během minulého století se žurnalistika stala nástrojem propagandy totalitních režimů a byla podřízena cenzuře. K další významné proměně žurnalistiky došlo v 90. letech po vzniku samostatné České republiky a také s nástupem internetu, kam se postupně začala přesouvat značná část mediální produkce.

S pojmem žurnalistika se pojí termín publicistika. Mnozí odborníci tyto pojmy považují za synonyma, podle jiných „*žurnalistika představuje souborný název pro zpravodajství, které slouží k informování, a rovněž pro publicistiku, jež hodnotí, posuzuje, přesvědčuje. Publicistika se vymezuje jako součást žurnalistiky s funkcí přesvědčovací, hodnotící a získávací, žurnalistika se pak pojímá jako synonymní pojmenování k novinářství.*“⁴³

Mediální komunikace, především ta mluvená, je zprostředkovaná prostřednictvím masových médií (televize, rozhlas) a obsahuje všechny mluvené projevy. Je pro ni charakteristický vztah mezi tvůrci a příjemci sdělení. Příjemci sdělení mohou být všichni lidé ve společnosti nebo pouze určitá část obyvatel. Proto se některé pořady zaměřují pouze na určitou skupinu lidí, kterou mohou být milovníci umění, sportovní nadšenci nebo děti. Kromě tohoto rozdělení se vysílání dělí také podle toho, jestli je celoplošné

⁴¹ OSVALDOVÁ, Barbora. *Zpravodajství v médiích. 2.*, upr. vyd. Praha: Karolinum, 2011, str. 15.

⁴² Tamtéž, str. 16.

⁴³ ČECHOVÁ, Marie, Jan CHLOUPEK, Marie KRČMOVÁ a Eva MINÁŘOVÁ. *Současná česká stylistika*. Praha: ISV nakladatelství, 2003, str. 206.

(přináší zprávy z celostátního dění) nebo regionální (zprostředkovává sdělení týkající se daného regionu nebo města).⁴⁴

2.2 Sportovní žurnalistika

Sportovní žurnalistika je odvětví žurnalistiky, které přináší informace ze světa sportu. Zprávy o sportovních utkáních můžeme najít v tisku, rozhlasu, televizi nebo na internetu. Její počátky můžeme nalézt již v 18. století v anglo-americkém tisku. Nejednalo se o pravidelnou rubriku, spíše měly sportovní zprávy za úkol vyplnit volné místo mezi jinými zprávami. Převážná část informací o sportu se týkala tehdejších tradičních disciplín, kterými byly pěstní souboje, kriket nebo dostihy. K rozvoji sportovní žurnalistiky došlo v 19. století v souvislosti s průmyslovou revolucí, která přinesla velký rozmach tištěných médií. V této době se zprávy ze sportu začaly postupně dostávat na stránky deníků a časopisů.⁴⁵

V Českých zemích se mohou čtenáři o sportu v tisku dočíst od poloviny 19. století, avšak pravidelnost těchto sdělení byla téměř nulová. Důvodem byl nízký počet sportovních událostí, o kterých by se mohlo informovat, a také období, během kterých se sportovní sezóny odehrávaly. Mezi sportovní odvětví, o kterých se během 19. století nejvíce psalo, patřily dostihy, cyklistika, atletika a bruslařství. Zlom přišel až na počátku století dvacátého, kdy se díky fotbalu zvýšil počet pravidelně vydávaných sportovních zpráv. Fotbalová sezona trvala od února do listopadu a zápasy se hrály několikrát týdně.⁴⁶ Národní listy byly prvním periodikem, které vytvořilo samostatnou rubriku věnovanou sportovnímu dění.⁴⁷ V letech 1902-1914 vycházel magazín *Sport a hry*, jehož obsahem byly sportovní reportáže doplněné fotografiemi.⁴⁸ V současné době se sportovní zprávy objevují na stránkách téměř každého periodika, nebo je sportovnímu dění věnován celý deník (např. deník *Sport*).

Sportovní rubriky byly u čtenářů novin velmi oblíbené, avšak měly jednu nespornou nevýhodu. Tou byl časový odstup, se kterým se zprávy o sportovních

⁴⁴ HOFFMANNOVÁ, Jana, Jiří HOMOLÁČ, Eliška CHVALOVSKÁ, Lucie JÍLKOVÁ, Petr KADERKA, Petr MAREŠ a Kamila MRÁZKOVÁ. *Stylistika mluvené a psané češtiny*. Praha: Academia, 2016, str. 305.

⁴⁵ LUKŠŮ, David. *Počátky sportovní žurnalistiky na stránkách periodického tisku na přelomu 19. a 20. století. Sport jako součást českého masového tisku*, disertační práce. Praha: 2011, str. 36.

⁴⁶ Tamtéž, str. 48.

⁴⁷ Tamtéž, str. 53.

⁴⁸ Tamtéž, str. 94.

aktivitách lidé dozvídali. Velkou změnu v tomto směru přineslo rozhlasové vysílání, které bylo v Československu poprvé spuštěno v květnu roku 1923. Rozhlas měl značný vliv na popularizaci sportu ve společnosti. Nejvýznamnější formou vysílání byla přímá sportovní reportáž. Reportér posluchačům zprostředkoval informace o právě probíhajícím utkání, komentoval ho a doplňoval o své postřehy. Většinou se na vysílání podíleli dva moderátoři, kteří se po určité době v komentování střídali. V současnosti se přímá rozhlasová reportáž využívá zejména v případech, kdy televize nemůže utkání odvysílat.

Český rozhlas 1 Radiožurnál vysílal úspěšný pořad S mikrofonem za hokejem, který se skládal z přímých vstupů komentátorů, kteří informovali o aktuálním dění na hokejových stadionech, kde se odehrávaly zápasy nejvyšší české hokejové ligy. Rozhlasoví komentátoři měli za úkol nahradit zrakový vjem pouze vjemem sluchovým, tedy mluveným projevem. Musí výstižně a zároveň poutavě předat posluchačům informace o aktuálním dění na stadionu. Jejich komentář by však neměl být příliš obsáhlý, aby stihli udržet tempo s probíhajícími situacemi. Kromě toho by měl moderátorův mluvený projev obsahovat rozsáhlou slovní zásobu, aby nedocházelo k častému opakování slov.⁴⁹ Sportovní žurnalistika se díky přímým rozhlasovým reportážím posunula na vyšší úroveň. Rozhlasové reportáže posluchači přijali s obrovským nadšením, zejména ti, kteří se nemohli sportovních utkání zúčastnit. Postupem času se kvůli technickému pokroku zdála být rozhlasová reportáž nedostačující.

Důležitým milníkem ve sportovní žurnalistice je zahájení televizního vysílání v roce 1953. O tři roky později mohli televizní diváci na svých obrazovkách sledovat první přímý sportovní přenos. Právě přímé sportovní televizní přenosy jsou divácky atraktivní dodnes. Pro přímou sportovní reportáž je charakteristický komentátorův mluvený projev, který je veřejného charakteru. Jedná se o nepřipravený monologický projev, při kterém nemá komentátor možnost přímého kontaktu se svými posluchači. Dalším významným aspektem sportovní reportáže je také to, že komentáře vznikají v závislosti na vizuální složce.

Sportovní reportáž se od většiny přímých reportáží liší v několika věcech. První je specifický předmět reportáže, kterým je samozřejmě daná sportovní disciplína.

⁴⁹ DĚKANOVSKÝ, Jan. *Sport, média a mýty: zlatí hoši, královna bílé stopy a další moderní hrdinové*. Praha: Dokořán, 2008, str. 49.

Sportovní utkání jsou charakteristická pro svoji nepředvídatelnost, dramatičnost a napětí. Další odlišností sportovní reportáže je reportérův prožitek, který se odráží v mluveném projevu. Určité komentátorovo emocionální zaujetí je neodmyslitelné, protože je v roli zprostředkovatele děje a zároveň je sám divákem zápasu. Emocionalita reportéra by ovšem neměla být přeháněna, mohla by na diváky působit až rušivým dojmem. Poslední odlišností sportovní reportáže jsou technické možnosti a prostředky.⁵⁰ „*Ve sportovních pořadech jsou oblíbeným minižánrem rozborů herních situací s využitím elektronické tužky. Vybraná herní situace se přehraje zpomaleně, v důležitém okamžiku se zastaví, přiblíží se detail a elektronickou tužkou se zvýrazní konstelace hráčů, naznačí se směr pohybu hráčů apod.; vše doprovází zasvěcený výklad odborníka.*“⁵¹ Komentátoři se tedy nemusí nutně soustředit na popis děje, ale také přináší zajímavé informace o hráčích. Na rozdíl od rozhlasových reportérů se na komentování televizního přímého přenosu podílí jeden televizní reportér a jeden sportovní expert. Expert komentáře většinou pouze doplňuje o své profesionální poznatky a větší část práce je očekávána od televizního reportéra. Mimo to mohou být v televizním komentáři větší pauzy, protože divák může sám sledovat, co se na stadionu děje.⁵²

V posledních letech hraje významnou roli ve sportovní žurnalistice také internet. Toto médium je velkou konkurencí pro ostatní média, protože je v podstatě jejich kombinací. Sportovní fanoušci mohou na internetu získat informace ze sportu z elektronických verzí tištěných periodik a časopisů a oficiálních webových stránek sportovců a sportovních klubů.⁵³ Některé televizní kanály disponují také i-vysíláním, které mohou diváci sledovat právě na internetu. Dále existují webové stránky, na kterých mohou sportovní nadšenci nalézt komentáře k utkání v psané podobě. Na rozdíl od televizního nebo rozhlasového vysílání obsahují tyto stránky informace z průběhu utkání nejen z nejvyšších soutěží, ale také z nižších lig, případně mnoha dalších sportovních disciplín, které nejsou na televizních obrazovkách většinou vysílány.

⁵⁰ SVOBODOVÁ, Ivana. K stylovému využití jazykových prostředků v televizní sportovní reportáži. *Naše řeč*. 1992, 75(2), str. 72-77

⁵¹ HOFFMANNOVÁ, Jana, Jiří HOMOLÁČ, Eliška CHVALOVSKÁ, Lucie JÍLKOVÁ, Petr KADERKA, Petr MAREŠ a Kamila MRÁZKOVÁ. *Stylistika mluvené a psané češtiny*. Praha: Academia, 2016, str. 309.

⁵² Tamtéž, str. 331.

⁵³ DĚKANOVSKÝ, Jan. *Sport, média a mýty: zlatí hoši, královna bílé stopy a další moderní hrdinové*. Praha: Dokořán, 2008, str. 78.

3. Národní jazyk

Český jazyk je jazyk flexivního typu, který tvoří nové tvary slov pomocí ohýbání koncovek (skloňování podstatných a přídavných jmen, stupňování přídavných jmen a příslovcí a časování sloves). Čeština se řadí mezi západoslovanské jazyky (společně se slovenštinou, polštinou, kašubštinou a lužickou srbštinou). Má stálý přízvuk na první slabice, fonologický pravopis a jako písmo využívá čeština latinku. Od ostatních evropských jazyků se čeština dále liší tím, že její abeceda má písmena s didaktickými znaménky navíc.

Český jazyk disponuje bohatou slovní zásobou. Nová slova se tvoří nejčastěji odvozováním (odvozuje se pomocí přípon a předpon), přechylování (tvoření ženských jmen od jmen mužských), skládáním a zkracováním. V současnosti je nejvíce slov přejímáno zejména z angličtiny. Dále má čeština tři jmenné rody (mužský, ženský a střední). U podstatných jmen mužského rodu se navíc rozlišuje životnost a neživotnost. Český jazyk rozlišuje dvě čísla (jednotné a množné) a sedm pádů. Pořádek slov ve větě není v češtině pevný, ale pružný (většinou se začíná od známé informace a potom sdělíme informaci novou).⁵⁴

Národní jazyk nemá jednotnou podobu, ale jde o útvar značně rozvrstvený. Diferencuje se na další útvary, jimiž jsou jazyk spisovný, obecná čeština, nářečí a sociolekty.

3.1 Spisovný jazyk

Nejprestižnějším útvarem je spisovná čeština, která plní mnohé společenské funkce. Jde o kodifikovaný útvar, jenž se používá ve své psané i mluvené podobě v oficiální komunikaci, ve školách, na úřadech, ve sdělovacích prostředcích a také v odborné a umělecké literatuře. Kodifikaci spisovné češtiny obsahují *Pravidla českého pravopisu*, *Slovník spisovného jazyka českého* a *Slovník spisovné češtiny*. Ústředním orgánem kodifikace je Ústav pro jazyk český Akademie věd České republiky.⁵⁵ Ani

⁵⁴ ČECHOVÁ, Marie. *Čeština – řeč a jazyk*. 3., rozš. a upr. vyd. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, 2011, str. 19-22.

⁵⁵ HUGO, Jan, ed. *Slovník nespisovné češtiny: argot, slangy a obecná mluva od nejstarších dob po současnost: historie a původ slov*. 3., rozš. vyd. Praha: Maxdorf, 2009, str. 10.

spisovná čeština není jednotná, její jazykové prostředky jsou diferencovány na základě toho, jestli jsou knižní až archaické, neutrální, či hovorové.⁵⁶ Na pomezí mezi spisovným a nespisovným jazykem stojí hovorová čeština. Jedná se o mluvenou podobu spisovné češtiny, která se používá v neoficiálních projevech.⁵⁷

3.2 Nespisovný jazyk

Nespisovný jazyk se diferencuje územně i sociálně. Územně diferencovaný útvar nespisovného jazyka se nazývá dialekt (nářečí). Jde o nespisovný jazykový útvar, který se používá na určitém vymezeném území. Slouží ke komunikaci převážně na venkově, a to v oblasti běžného a pracovního styku. Tato jazyková diferenciací je tím výraznější, čím vzdálenější je oblast od centra (Praha). Ke zdatelným jazykovým odlišnostem dochází více ve směru na východ České republiky. Na území Čech se dialekty udržely pouze v okrajových oblastech (Chodsko – jihozápadočeské nářečí a Podkrkonoší – severovýchodočeské nářečí) a ve středních Čechách (nářečí středočeské). Na Moravě se zachovala tři tradiční nářečí: hanácké (střední a jihozápadní Morava), moravskoslovenské (jihovýchod Moravy) a lašské (severovýchod Moravy a Slezsko). Pojem dialekt (nářečí) se používá především pro menší oblasti. Pro větší oblasti, ve kterých drobná nářečí ztratila své odlišnosti, užíváme termín interdialekt („nadrárečí“). Nejvýznamnějším interdialektem na našem území je obecná čeština, která se postupem času vyvinula ze středočeského nářečí. Do nespisovného jazyka patří také vulgární slovní zásoba.⁵⁸

Dalším typem diferenciací nespisovného jazyka je diferenciací, která vyděluje sociální dialekty (sociolekty). Ty ovšem nelze považovat za strukturní útvary, protože nemají vlastní mluvnické prostředky (přebírají je z jiných útvarů). Nazýváme je tzv. poloutvary. Pojem dialekt v sobě zahrnuje užší termín sociolekt. Jedná se o jazyk určité společenské skupiny obyvatel, který se od národního jazyka liší především slovní zásobou a frazeologií. Sociolekty používají lidé zejména jako doplňkový prostředek komunikace. K sociolektům se řadí argot, žargon, slang a profesní mluva.

⁵⁶ HUBÁČEK, Jaroslav, Eva JANDOVÁ a Jana SVOBODOVÁ. *Čeština pro učitele*. Opava: Optys, 1996, str. 22.

⁵⁷ HUGO, Jan, ed. *Slovník nespisovné češtiny: argot, slangy a obecná mluva od nejstarších dob po současnost: historie a původ slov*. 3., rozš. vyd. Praha: Maxdorf, 2009, str. 10.

⁵⁸ Tamtéž, str. 10-11.

3.2.1 Argot

Slovo argot pochází z francouzštiny a pokládá se za jedno z nejstarších označení sociálních dialektů v Evropě. Zřídka bývá tímto pojmem označován jazyk lidí z určitého společenského, případně pracovního prostředí. V užším slova smyslu tak označujeme jazyk vyřazených společenských vrstev (zloději, bezdomovci, žebráci, podvodníci apod.). K rysům argotické mluvy patří její expresivní charakter a stylisticky nižší slovní zásoba a frazeologie. Jedná se o nespisovné výrazy s utajovací funkcí. Důvodem záměrného užívání nesrozumitelného jazyka byla snaha o izolaci od ostatních. Mohlo jít o obranu či sebeobranu, o zachování profesního tajemství, ale také o zdůraznění své převahy nad těmi, kteří tajnou mluvu neznali.

Argotické výrazy časem ztrácely svoji nesrozumitelnost a čím dál častěji se stávalo, že mnohé z nich začaly využívat další společenské skupiny, které nepatřily k vyřazeným vrstvám. Argotismy se objevují například v mluvě studentů a vojáků. Některé výrazy dokonce pronikaly dále do hovorového a někdy i do spisovného jazyka. Slova, která tímto způsobem ztratila svoji tajnou funkci, byla nahrazována výrazy novými.

3.2.2 Profesní mluva

Profesní mluvou se rozumí nespisovná mluva příslušníků určitého povolání, řemesla a výrobního odvětví. Tento druh mluvy vznikl z potřeby netradičně nazvat určitý pojem, pro který v jazyce dosud označení neexistovalo, nebo z důvodu zjednodušení složitých termínů. Od dynamických lexémů a frazémů slangu se profesionalismy liší především svojí stabilitou, dlouhým trváním a nízkou synonymností. Profesní mluva není pevně ohraničená a souvisí s ostatními sociálními dialekty. U mluvy některých skupin obyvatel se objevuje dilema, ke kterému sociolektu má být řazena. Zdali se jedná o profesní mluvu nebo o slang zájmové skupiny (např. myslivecká mluva).⁵⁹

3.2.3 Žargon

Výraz žargon pochází z francouzského *jargon*, což v překladu znamená jazyk ptáků, cvrlikání. Většinou se chápe jako synonymum slangu, případně argotu a profesní

⁵⁹ HUGO, Jan, ed. *Slovník nespisovné češtiny: argot, slangy a obecná mluva od nejstarších dob po současnost: historie a původ slov*. 3., rozš. vyd. Praha: Maxdorf, 2009, str. 11-13.

mluvy. Mnozí jazykovědci považují tento termín za hraniční, který na jedné straně hraničí se slangem a na druhé s argotem. Oproti argotu se vyznačuje žargon, stejně jako slang, otevřenějším charakterem. „Žargon je napůl otevřeným lexikálně-frazeologickým podsystémem nespisovného jazyka, zatímco slang je prakticky otevřeným lexikálně-frazeologickým podsystémem nespisovného jazyka.“⁶⁰

3.2.4 Slang

V širším smyslu bývá slang chápán jako mluva lidí ze stejného pracovního a zájmového prostředí (tím se ovšem ztotožní s pojmem profesní mluva). Častěji se pojmem slang označuje mluva skupiny lidí se stejnými zájmy. Od profesní mluvy ho odlišuje to, že jeho potřebou není pojmenování nových skutečností. Slang naopak vzniká z důvodu expresivního překódování již známých pojmů, čímž vzniká značné množství synonymních výrazů, které jsou stylisticky na nižší úrovni. Velká část synonym je ve slovní zásobě považována za výsledek jazykové hravosti (v profesní mluvě se s ní téměř neseznamujeme).⁶¹

Slang lze definovat jako „svěbytnou součást národního jazyka, jež má podobu nespisovné vrstvy speciálních pojmenování realizované v běžném (nejčastěji polooficiálním a neoficiálním) jazykovém styku lidí vázaných stejným pracovním prostředím nebo stejnou sférou zájmů a sloužící jednak specifickým potřebám jazykové komunikace, jednak jako prostředek vyjádření příslušnosti k prostředí či k zájmové sféře.“⁶²

3.2.5 Sportovní slang

Optimálním prostředím pro vznik a rozvoj slangu je právě prostředí sportovní. Ve sportu hrají významnou roli emoce a soustředění se na podání co nejlepšího výkonu, proto je jazyková správnost mnohdy v pozadí. Ve vyjadřování je kladen důraz především na úspornost a funkčnost. Vznik sportovního slangu se pojí s nedostatkem českého názvosloví. Velkou roli hrála už tehdy angličtina, ze které pochází značná část pojmů sportovního slangu.

⁶⁰ HUGO, Jan, ed. *Slovník nespisovné češtiny: argot, slangy a obecná mluva od nejstarších dob po současnost: historie a původ slov*. 3., rozš. vyd. Praha: Maxdorf, 2009, str. 13.

⁶¹ Tamtéž, str. 13.

⁶² HUBÁČEK, Jaroslav. *Malý slovník českých slangů*. Ostrava: Profil, 1988, str. 8.

Sportovní slang je běžným dokladem mluvy lidí z prostředí jak zájmového, tak ale i pracovního. Užívají ho ti, kteří se sportu věnují vrcholově, jimž je sport hlavním zaměstnáním (profesionální hráči, trenéři, kluboví činovníci). Dále lidé, kteří se sportu věnují amatérsky, jde o zájmovou činnost. Třetí skupinou užívající sportovní slang jsou sportovní žurnalisté. Nejpočetnější skupinou lidí, kteří mluví sportovním slangem jsou sportovní fanoušci. Ti se s výrazy ze sportovního prostředí setkávají nejčastěji díky sportovním novinářům a komentátorům. Tímto způsobem dochází k pronikání slangových výrazů i mimo prostředí sportu. Mnoho výrazů sportovního slangu má i širší, interslangovou platnost (např. *distancovat, finišovat, nalajnovat*).⁶³

⁶³ HUBÁČEK, Jaroslav. *Malý slovník českých slangů*. Ostrava: Profil, 1988, str. 21.

4. Jazyk sportovní žurnalistiky

Jedním ze specifických rysů jazyka sportovní žurnalistiky je periodicitu. Ta se projevuje modelovostí a automatizací vyjadřovacích prostředků. Dále aktuálnost projevující se především v rovině lexikální (jazyk žurnalistiky reaguje na nové jevy velmi rychle). Dalším velmi častým jevem je tendence používat jazykové prostředky, které slouží ke gradaci a dramatizaci popisu sportovního dění. Emotivita je v komunikátech patrná zejména v případě, že komentátor mluví o svém oblíbenci. Nejemotivnější bývají utkání na světové úrovni, kdy komentátoři favorizují domácí týmy. Neméně podstatným rysem jazyka sportovní žurnalistiky je jeho exkluzivita. Ta ovšem může vést k problému s porozuměním komunikátu u recipientů, kteří se neorientují ve sportovní problematice.⁶⁴

4.1 Modelovost

Modelovost jazyka sportovní žurnalistiky je dána především tím, že žurnalistika popisuje situace, které se opakují nebo si jsou často velmi podobné. Dochází tedy i k opakování jazykových prostředků v jednotlivých projevech. Nejčastěji se s modelovostí ve vyjadřování můžeme setkat při popisu fotbalových a hokejových utkání, ve kterých dochází k obdobným herním situacím, a která se hrají podle předem daných pravidel (standardní hrací doba zápasu, počet hráčů na hřišti).

4.2 Automatizace a aktualizace

Automatizované prostředky představují v jazyce sportovní žurnalistiky ustálená slovní spojení, obraty a vazby, které jsou používány mechanicky a jsou stereotypní. Čtenář jejich použití očekává. Tyto prostředky se označují jako publicismy, v některých případech dokonce jako klišé. Žurnalisté se snaží těmto automatizovaným prostředkům vyhýbat, a proto vznikají prostředky aktualizované, které se snaží o popis skutečnosti novým, neotřelým způsobem. Ovšem i tyto prostředky postupem času začnou být

⁶⁴ MLČOCH, Miloš. *Charakteristické rysy jazyka psané sportovní žurnalistiky*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2002, str. 18.

opakovány, a tak se z nich stanou prostředky automatizované. Tato skutečnost je dokladem toho, že mezi aktualizací a automatizací existuje dynamický vztah.

Aktualizací se rozumí snaha o ozvláštňení komunikátu, zbavení ho obvyklosti. K aktualizaci se používají prostředky morfologické, syntaktické, stylistické, nejčastěji ovšem prostředky lexikální. Dále Mlčoch uvádí, že z lexikálního hlediska slouží jako prostředek aktualizace:

- sportovní slang: *betony, housličky, makat nadoraz,*
- další nespisovné jazykové prostředky: „*tvrďák*“, „*jedovka*“,
- slovní hříčky: *body ulétly s Holubem, Kuchař uvažil šanci Lasotovi, Petra odmítá černého Petra,*
- knižní výrazy: *zdeptaný sok, kýžené vítězství.*⁶⁵

Zdroje aktualizací jsou velmi rozmanité. Nejčastěji se používají jazykové prostředky, které jsou typické pro jiná odvětví. Podle Mlčocha aktualizaci podléhají prostředky typické pro:

- vojenskou terminologii:

*Slezané se zakopali na vlastní polovině,
pokus z pozice ležícího střelce,
osvědčené zbraně,*

- kulturu:

tímto repertoárem disponoval Jablonec,

- historii:

České tenistky dopadli jako sedláci u Chlumce,

- literaturu:

ostře sledovaný severomoravský duel (Hrabalovy Ostře sledované vlaky),

- náboženství:

*při brankáři Přibylovi stáli všichni svatí,
nebezpečí v poslední chvíli zažehnali,*

- školství:

*obrana vyrobila hrubku,
Koloušek vyučoval střelbu,*

⁶⁵ MLČOCH, Miloš. *Charakteristické rysy jazyka psané sportovní žurnalistiky*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2002, str. 12-13.

- film,
- pohádku,
- jiné sportovní odvětví (krasobruslení, fotbal, hokej).⁶⁶

Sportovní žurnalistika často používá speciální publicismy, které se vyjadřují k průběhu popisované události nebo ukazují stanovisko a hodnocení novináře:

- *pokusit se o vyrovnání,*
- *hra ztratila plynulost,*
- *připsat si zasloužené tři body,*
- *pojistit vedení,*
- *brankář se překonával, byl vždy na místě, čaroval, kouzlil.*⁶⁷

4.3 Vybrané jazykové prostředky

4.3.1 Metafora

Metafora je druh nepřímého pojmenování, které vzniká přenesením významu na základě vnější podobnosti. Základem metafory je slovo, které slouží k označení jiné, podobné věci. Podobnost dvou věcí může být různá, zcela zjevná, ale i nenápadná. Obrazy metafor jsou většinou konkrétní, ale základ bývá často abstraktní. Metafory označují substanci, vlastnost, či činnost substance.⁶⁸ Dále se metafory rozlišují na aktuální a uzuální (ustálené). Aktuální metafory se objevují zejména v publicistických a uměleckých textech. Jejich úkolem je nově zobrazit skutečnost. Uzuální metafory jsou taková pojmenování, která mají své místo v jazykovém systému.⁶⁹ Ve sportovní žurnalistice se můžeme setkat s metaforami:

- *tlačili se před branku,*
- *přenesl hru,*
- *brankář lovil puk zpoza svých zad.*⁷⁰

⁶⁶ MLČOCH, Miloš. *Charakteristické rysy jazyka psané sportovní žurnalistiky*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2002, str. 13-14.

⁶⁷ Tamtéž, str. 14.

⁶⁸ BEČKA, Josef Václav. *Česká stylistika*. Praha: Academia, 1992, str. 142-144.

⁶⁹ KARLÍK, Petr, Marek NEKULA a Zdenka RUSÍNOVÁ, ed. *Příruční mluvnice češtiny*. Praha: Lidové noviny, 1995, str. 97-98.

⁷⁰ MLČOCH, Miloš. Sportovní reportáž jako typ komunikační situace (Analýza pořadu S mikrofonem za hokejem). In *Hovorená podoba jazyka v mediích*. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, 2008, str. 292.

4.3.2 Personifikace

Specifickým typem metafory je personifikace. Jedná se o připisování dějů a lidských vlastností věcem neživým, nejrůznějším jevům a zvířatům. Rozlišují se personifikace automatizované (vedou k mnohoznačnosti slova) a aktualizované, které slouží k ozvláštňení textu.⁷¹ V jazyce sportovní žurnalistiky se můžeme setkat s personifikací:

- *kotouč přeskočil hokejku,*
- *puk rozezvonil tyč,*
- *branková konstrukce pomohla gólmanovi.*

4.3.3 Metonymie

Metonymie je dalším typem nepřímého pojmenování. Na rozdíl od metafory, metonymie vzniká přenesením významu na základě vnitřní souvislosti. Tato souvislost může být prostorová, časová nebo kvalitativní. Nejčastěji se metonymie používá pro zestručnění výrazu.⁷² Ve sportovním odvětví se metonymie používá nejčastěji pro názvy měst a států, které zastupují názvy týmů a hráčů samotných:

- *Česko prohrálo zápas,*
- *Tábor porazil Písek,*
- *fandí celý stadion.*

Zvláštním druhem metonymie je synekdocha, která je založena na souvislosti části a celku (pojmenování části se přenáší na celek a naopak).⁷³

4.3.4 Přirovnání

Přirovnáním se rozumí pojmenování na základě podobnosti, která může být v barvě, velikosti, tvaru, vlastnosti nebo činnosti. Podobnost se mnohdy týká pouze jednotlivého znaku, bývá na první pohled znatelná nebo skrytá.⁷⁴ Příklady přirovnání:

- *rána jako z děla,*
- *chytá jako bůh.*

⁷¹ LOTKO, Edvard. *Slovník lingvistických termínů pro filology*. 3. nezm. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2003, str. 88.

⁷² KARLÍK, Petr, Marek NEKULA a Zdenka RUSÍNOVÁ, ed. *Příruční mluvnice češtiny*. Praha: Lidové noviny, 1995, str. 98.

⁷³ Tamtéž, str. 99.

⁷⁴ BEČKA, Josef Václav. *Česká stylistika*. Praha: Academia, 1992, str. 130.

4.3.5 Frazémy

Frazém je „ustálené slovní spojení slovních tvarů, v němž alespoň jeden tvar má jedinečnou funkci a význam spojení není přímo odvoditelný z významů tvarů (např. mít obě ruce levé).“⁷⁵

- *osudová chyba obránce,*
- *ted' jsme měli štěstí.*

4.3.6 Propria

Propria jsou podstatná jména vlastní, která označují křestní jména a příjmení lidí, názvy kontinentů, států, řek atd. V jazyce sportovní žurnalistiky nalézáme jména z vlastních jmen odvozená především v označení a názvech sportovců a týmů:

- podle jména sponzora nebo majitele:

Strakova Plzeň, Jágrovo Kladno,

- podle barvy dresu:

„modrobílí“,

- podle názvu města (metonymie):

Tábor, Písek,

- podle názvu státu:

*Finsko, Češi.*⁷⁶

4.3.7 Slova slangová

Sportovní slang je dokladem mluvy jak zájmového, tak i pracovního prostředí. Používají ho profesionální sportovci, novináři, komentátoři, ale i sportovní fanoušci.

Mezi slova slangová z oblasti ledního hokeje se řadí:

- *betony* (chrániče, které má brankář na nohou),
- *blafák* (střela na bránu spojená s oklamáním brankáře),
- *dorážečka* (způsob střely na branku, kdy koncový hráč vystřelený puk pouze dorazí),

⁷⁵ LOTKO, Edvard. *Slovník lingvistických termínů pro filology*. 3. nezm. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2003, str. 38.

⁷⁶ MLČOCH, Miloš. *Charakteristické rysy jazyka psané sportovní žurnalistiky*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2002, str. 22.

- *dloubák* (kotouč zahraný špičkou hokejky),
- *střídačka* (lavice pro hráče, kteří právě nehrají na ledové ploše),
- *žabka* (skákavá střela).⁷⁷

4.3.8 Internacionalismy

Lexikální jednotky cizího původu, tedy internacionalismy, jsou typické pro jazyk sportovní žurnalistiky. Jsou to slova mezinárodní. Často se můžeme setkat s lexikálními jednotkami, které jsou charakteristické spíše pro vojenskou, politickou nebo ekonomickou oblast. V komunikátech sportovních funkcionářů, novinářů i samotných sportovců lze najít značné množství internacionalismů, pomocí kterých se snaží dokázat svou odbornou způsobilost. Přebírány jsou také jednotky typické pro odborný styl:

- *„Absence tří opor, rychle inkasovaný gól, logická nervozita, dvě vyloučení, to vše bylo trochu moc na první zápas.*
- *Model závěrečné přípravy přežil bez podstatných inovací.*⁷⁸

4.3.9 Slova přejatá

Značnou část slovní zásoby jazyka sportovní žurnalistiky tvoří slova cizího původu, především slova přejatá z angličtiny (tzv. anglicismy). Některé anglicismy se do českého jazyka začaly dostávat v 19. století a na počátku 20. století. Jednalo se především o názvy sportovních disciplín (*fotbal, hokej*). V 50. letech byl přísun anglicismů omezen, ale nebyly vytlačeny úplně (*bek, forvard*). Pro 60. léta je charakteristické období uvolnění, které vedlo k dalšímu přílivu slov přejatých (v této době mnoho anglicismů z hudební oblasti). V menší míře docházelo k přejímání v 70. letech. Situace se změnila po roce 1989, kdy se v relativně krátkém časovém horizontu do české slovní zásoby dostalo velké množství nových slov.⁷⁹ Ke slovům přejatým z angličtiny patří např.:

- *faul,*
- *bodyček,*

⁷⁷ HUBÁČEK, Jaroslav. *O českých slanzích*. 2., dopl. a přeprac. vyd. Ostrava: Profil, 1981, str. 66-67.

⁷⁸ MLČOCH, Miloš. *Charakteristické rysy jazyka psané sportovní žurnalistiky*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2002, str. 21.

⁷⁹ Tamtéž, str. 20.

- *krosček,*
- *ofsajd.*

4.3.10 Publicismy

S publicismy se můžeme setkat v psaných i mluvených projevech. Jsou to slova a slovní spojení, která jsou charakteristická pro jazyk sportovní žurnalistiky. Některé z nich jsou dílem publicistů, komentátorů, ale i významných osobností a politických představitelů (např. kauza, horizont, spálit šanci, pojistit vítězství). Další příklady sportovních publicismů:

- *otočit zápas,*
- *zachránit výsledek,*
- *horké chvílky,*
- *cenné vítězství.*

4.3.11 Synonyma

Synonyma neboli slova souznačná jsou slova se shodným nebo podobným významem. Mohou tvořit dvojice, trojice, případně celé řady slov. Synonyma dělíme na úplná a částečná. Úplná synonyma mají totožný význam a mohou se libovolně zaměňovat. Do této skupiny se řadí domácí termíny a jejich cizojazyčné ekvivalenty (souhláska – konsonant, jazykověda – lingvistika).⁸⁰ Z hlediska jazyka sportovní žurnalistiky se synonyma používají k pojmenování herních situací a samotných aktérů hry:

- *brankář, gólman, strážce svatyně,*
- *rozhodčí, sudí, arbitr, hlavní,*
- *přihrát, přenést hru, uvolnit spoluhráče, adresovat kotouč,*
- *hrát dobře, představit se v dobrém světle,*
- *vstřelit branku, zavěsit, rozsvítit červené světlo za brankářovými zády.*⁸¹

⁸⁰ ČECHOVÁ, Marie. *Čeština – řeč a jazyk*. 3., rozš. a upr. vyd. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, 2011, str. 61.

⁸¹ MLČOCH, Miloš. *Charakteristické rysy jazyka psané sportovní žurnalistiky*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2002, str. 23.

4.3.12 Sportovní termíny

Termíny jsou slova, která se v odborném vyjadřování používají k důležité přesnosti a jednoznačnosti. Soubor termínů se nazývá terminologie. Ve sportovní žurnalistice se s termíny setkáme nejčastěji v pravidlech různých disciplín, kde jsou detailně popsány jednotlivé aspekty hry. Sportovními termíny jsou například slovní spojení:

- *střední pásmo,*
- *zakázané uvolnění,*
- *nedovolené bránění.*

PRAKTICKÁ ČÁST

5. Cíl, metody a předpoklady práce

Praktickou část práce představuje analýza mluveného projevu sportovních komentátorů hokejových utkání. Za pomoci přepisů mluvy komentátorů se pokusím o analýzu komunikátů z hlediska roviny lexikální. Pozornost bude věnována především výskytu jazykových prostředků, které jsou charakterizovány v předešlé kapitole. Prostředky vyskytující se v projevech roztřídím stejně jako v přecházející části práce. Dále se pokusím zjistit, zda se projevy komentátorů v průběhu desetiletí změnily.

Mým původním záměrem bylo zvolit první utkání ze 40. – 50. let minulého století. Ovšem záznamů z tohoto období, ve kterých se dochoval původní komentář není příliš. Proto jsem pro analýzu prvního mluveného projevu zvolila zápas mezi Československem a Kanadou, který se odehrál na Zimních olympijských hrách v roce 1968 ve francouzském Grenoble. O dvojjazyčný komentář se postarali Karol Polák a Luboš Pecháček. Pro účely práce jsem se zabývala projevem pouze českého komentátora Luboše Pecháčka. Druhé utkání se odehrálo na Mistrovství světa v ledním hokeji ve Švédsku v roce 1989 mezi Československem a domácím Švédskem. O komentář se postarala slovensko-česká dvojice Ján Lacko a Jan Slepíčka, kteří se v komentování střídali přibližně po 10 minutách hry. Pro analýzu jsem zvolila taktéž pouze projev českého komentátora Jana Slepíčky. Třetím vybraným utkáním je nezapomenutelné finálové střetnutí mezi Českem a Ruskem na Zimních olympijských hrách v Naganu z roku 1998, ve kterém český tým získal zlaté medaile. Komentování tohoto zápasu se ujali Petr Vichnar a Robert Záruba. Poslední sledovaný zápas je z února letošního roku. Jedná se o souboj mezi Českem a Finskem na Švédských hokejových hrách, který svým komentářem doprovodili komentátor Robert Záruba a hokejový expert Milan Antoš.

Předpokládám, že v mluvených projevech se budou v hojné míře vyskytovat sportovní termíny a slova slangová. Dále budou zastoupena slova přejatá z cizích jazyků, především z angličtiny. S vyšším počtem anglicismů se setkáme spíše v současných komentářích. Mluvené projevy v prvních dvou zápasech budou pravděpodobně více založeny na českých ekvivalentech anglických slov.

6. Jazykové prostředky ve vybraných utkáních

V této části bakalářské práce vycházím z rozdělení jazykových prostředků, které jsem s pomocí uvedené literatury popsala v přechozí kapitole. U každého z prostředků se pokusím nelézt a doložit konkrétní příklady, které se objevily v projevech hokejových komentátorů.

6.1 Československo – Kanada (Zimní olympijské hry, 1968)

Metafora

Posílá dopředu svůj útok.

Hejma nám udržel pásma.

Musíme se vystěhovat ze středního pásma.

Vidíte, jak bleskurychle vystartují Kanadáné.

Hejma založil útok.

Šest vteřin před zahoukáním sirény, která rozpůlí poslední třetinu.

Kanadáné krouží v prostoru vhažování.

Tentokrát byl v příliš ostrém úhlu.

Přiváží puk svému kolegovi.

Personifikace

Hvizd rozhodčích přerušil hru.

Kotouč nám unikl o zlomek centimetru.

Puk vyletěl ze třetiny.

Kotouč odskakuje od hole.

Naštěstí mu ten puk skákal.

Přirovnání

Jako kdyby chlapci trochu spali.

Kanadáné jsou jako vosy.

Frazémy

Už se s Cadieuxem dostal do křížku.

Propria

To už je Glennie.

Ševčík na druhé straně.

Golonka tam stále ještě forčekuje.

Kanaďané se usazují v naší třetině.

Slova slangová

Klapáč na křídle.

Pěkně zastaven tvrdým bodyčkem.

Je potrestán za bodyček v útočném pásmu.

Na kanadské střídačce vládne zatím pohoda.

Nejsilnější kanadská pětka.

Úplně volný Hargreaves na levém křídle.

Jinak by nás takhle vozili celé dvě minuty.

Hejma tam bojuje v lisu dvou Kanaďanů.

Nahazuje hrazení.

Slova přejatá

Je potrestán za bodyček v útočném pásmu.

Golonka tam stále ještě forčekuje.

Ofsajd nás zachránil.

Ten dvoubrankový náskok 3:1 se zdá být koučovi mužstva McLeodovi dostatečný.

Je stále atakován dvěma Kanaďany.

Publicismy

Má dost volného prostoru na manévrování.

Máme tady první přesilovou hru.

Je třeba zachránit čestný výsledek.

Synonyma

Ševčík na druhé straně dostane kotouč na hůl.

Dostaneme se znovu k puku.

Ofsajd nás zachránil.

Ten dvoubrankový náskok 3:1 se zdá být koučovi mužstva McLeodovi dostatečný.

Sportovní termíny

Přihrávku mu srazil O'Shea.

Puk ve středním pásmu.

Kanaďané nemají rádi, jestliže některý z jejich soupeřů je přitlačí na hrazení.

Tento puk bude zakázané uvolňování.

Jde si odpočinout na trestnou lavici.

Máme tady první přesilovou hru.

Byl hákován Huckem.

Hejmův útok na vhazování.

Bude se vhadovat v našem obraném pásmu.

Šest vteřin před zahoukáním sirény, která rozpůlí poslední třetinu.

Úplně volný Hargreaves na levém křídle.

6.2 ČSSR – Švédsko (Mistrovství světa v ledním hokeji, 1989)

Metafora

Ščerban podržel pásmo.

Kotouč už nemůže skončit za zády švédského brankáře Lindmarka.

Nedovedu si představit, kdyby Švédové dali gól, co se rozpoutá za uragán.

Dokonce vypíchl Anderssonovi kotouč.

Tak to byly horké chvílky před oběma brankami.

Tomáš Jelínek vystřelil a překonává pod horní tyčku Petera Lindmarka.

Kučera má proti sobě Albelina, udržel kotouč.

Nervy pracují samozřejmě i na druhé straně v dresech žlutomodrých.

Personifikace

Ta koncentrovaná obrana v těchto okamžicích z jedné i z druhé strany zmizela.

V tom středním pásmu se uvolnil obrovský prostor.

Třicet osm vteřin chybí do sirény, která ukončí první třetinu.

Další hrubka švédských obránců šla do lapačky Lindmarkovi.

Přirovnání

Švédové jsou jako vosy.

Frazémy

Ted' budeme držet všechny palce co máme.

Souboj jeden proti jednomu se nám nedaří.

Nedokázal si už dnes čtyřikrát tváří v tvář poradit s betony Dominika Haška.

Propria

Je tam šejba v Hašákově útoku.

Švédové prohrávají 0:2.

Základ k našemu vedení v utkání položil Dominik Hašek.

Ščerban podržel pásmo.

Tomáš Jelínek vystřelil a překonává pod horní tyčku Petera Lindmarka.

Slova slangová

Další hrubka švédských obránců šla do lapačky Lindmarkovi.

Tentokrát nad rameno, ve kterém drží Lindmark vyrážečku.

Bylo to při brejku Procházky.

Bylo to ted' i při dorážečce Růžičky.

Hašák vyhrál buly.

Podíváme se, do které formace ho trenéři postavili.

Okamžitě forčekuje.

Nedokázal si už dnes čtyřikrát tváří v tvář poradit s betony Dominika Haška.

Internacionalismy

Potřebujeme koncentrovat síly.

Slova přejatá

A to předvedl i při tom brejku.

Hašák vyhrál buly.

Další ofsajd.

Publicismy

Tak to byly horké chvílky před oběma brankami.

Základ k našemu vedení v utkání položil Dominik Hašek.

Získali jsme cenné sekundy.

Jsmo vystaveni obrovskému tlaku Švédů.

Synonyma

Na našeho brankáře si nepřišel.

Hašák vyhrál buly.

Kotouč ve středním pásmu.

Nedovedu si představit, kdyby Švédové dali gól, co se rozpoutá za uragán.

Další hrubka švédských obránců šla do lapačky Lindmarkovi.

Sportovní termíny

Pochválíme Kadlece za odvážné vniknutí do útočného pásma.

Schopnost uvolnit se přes protihráče, vytvořit to přečíslení.

Není to zakázané uvolnění.

Třicet osm vteřin chybí do sirény, která ukončí první třetinu.

Kotouč ve středním pásmu.

Za třicet tři sekund se Růžička vrátí na ledovou plochu.

Ještě půl minuty budeme hrát v oslabení.

Kotouč už nemůže skončit za zády švédského brankáře Lindmarka.

6.3 Česko – Rusko (Zimní olympijské hry, 1998)

Metafora

Na trestnou lavici půjde Boris Mironov, obr, který v tom prvním vzájemném utkání zboural Jágra na modré čáře.

Špaček rozjíždí další akci.

Pavel Bure létá po ledě.

Martin Straka, motor tohoto útoku.

Znovu došlo na pohlazení skleněného slona.

Zaříkávač Jiří Šlégr křičel, mužstvo v ústrety odpovídalo.

Už tam také sprintuje Zelepukin.

Ruská raketa Pavel Bure.

Dirigoval naši střelbu.

Mocný kačer Michail Štalenkov.

Štalenkov teď hypnotizoval Pavla Peteru.

Je to přece jenom obrovský risk, otevřít hru, vysunout se jako obránce dopředu.

Šlégr se znovu velice odvážně pouští dopředu.

Tady číhá Patera.

Naše střídačka vyletěla zcela netypicky při icingu soupeře.

Otevíráme zlatou bránu olympijského turnaje.

Personifikace

Rána prosvištěla nad Štalenkovem.

Kotouč se pohyboval před Haškem.

Soutěž si samozřejmě přitáhla všechny významné hosty.

Metonymie

Hala píská.

Zámoří objevuje český hokej

Přirovnání

Byla to rána jako z kanónu.

Frazémy

Vědí, jak udělat poslední krok.

Kasparajtis si vůbec nebral servítky.

Turnaj, který vejde do hokejových dějin.

Teď jsme měli štěstí.

Propria

Je tam jako pátý hráč jediný bek Petr Svoboda.

Martin Straka, motor tohoto útoku.

Na naší střídačce Ivan Hlinka a Slavomír Lener.

Rusové půjdou neustále velmi ostře do těla.

Z Dominika už se řine pot.

Slova slangová

Štalenkov měl trochu problémy s tou jeho velice lehkou žabkou.

Na naší střídače Ivan Hlinka a Slavomír Lener.

Vladimír Růžička a Alexej Žamnov na zahajovacím buly.

Pravým betonem vyrážel Štalenkov tu přesnou střelu.

To byl pěkný bodyček ruského obránce.

Svoboda musel rybičkou zastavit hrozící nebezpečí.

Růžička z bekhendové strany nemohl přesně zaměřit.

Ručinský inkasoval krosček do obličeje.

Dřív nezakončoval dobře své brejky.

Hraje na pravém křídle.

Forčekuje Růžička.

Naše střídačka vyletěla zcela netypicky při icingu soupeře.

Je tam jako pátý hráč jediný bek Petr Svoboda.

Internacionalismy

Společně s ním na kraji naší první defenzivy Jiří Šlégr.

Tam vidíte jeho bilanci.

Je to přece jenom obrovský risk, otevřít hru, vysunout se jako obránce dopředu.

Slova přejatá

Tentokrát si pomohl faulem.

Vladimír Růžička a Alexej Žamnov na zahajovacím buly.

Jedna z vůdčích osobností našeho týmu.

To byl pěkný bodyček ruského obránce.

Je tam jako pátý hráč jediný bek Petr Svoboda.

Růžička z bekhendové strany nemohl přesně zaměřit.

Ručinský inkasoval krosček do obličeje.

Dřív nezakončoval dobře své brejky.

Forčekuje Růžička.

Štalenkov musel přikrýt puk.

Naše střídačka vyletěla zcela netypicky při icingu soupeře.

Publicismy

Hašek a jeho první zahřívací zákrok v tomto finále.

Poslední předzápasové rituály v turnaji století.

Ruský nápor sílí.

Soutěž si samozřejmě přitáhla všechny významné hosty.

Dominik Hašek a Michail Štalenkov drží čisté konto.

Ručinský inkasoval krosček do obličeje.

Synonyma

Je tam jako pátý hráč jediný bek Petr Svoboda.

Za kotoučem jde Valerij Bure.

Společně s ním na kraji naší první defenzivy Jiří Šlégr.

A můžeme do odkryté obraně.

Zaříkávač Jiří Šlégr křičel, mužstvo v ústrety odpovídalo.

Vladimír Růžička a Alexej Žamnov na zahajovacím buly.

A tak je tu zakázané uvolnění.

Jedna z vůdčích osobností našeho týmu.

Žitník v postavení mimo hru.

Spěchá na vhazování v útočném pásmu.

Štalenkov musel přikrýt puk.

Naše střídačka vyletěla zcela netypicky při icingu soupeře.

Je to vítězství fantastického manšaftu.

Sportovní termíny

Šlégr musí do středního pásma.

A tak je tu zakázané uvolnění.

To byla nádherná tečovaná střela.

Žitník v postavení mimo hru.

Spěchá na vhazování v útočném pásmu.

Vhazuje se v našem obraném pásmu.

Straka hrál vysokou holí.

Hraje na pravém křídle.

V 8. minutě třetí třetiny se naši dostali do přečíslení.

6.4 Finsko – Česko (Švédské hokejové hry, 2019)

Metafora

Polášek dostává puk do středního pásma.

Finové taky moc neotevírají obranu.

Ten mumraj ve svém brankovišti dokázal Will rozčísnout dvěma dobrými zákroky.

Teď si finský gólman málem srazil puk za vlastní záda.

Kvapil se vložil do finské rozehrávky.

Horák doslova dobýval finský hrad.

Ale hned má bílého chrta za sebou.

Kovář ještě udržel pásmo.

I ve všech dalších světových hokejových chrámech zářil v tomhle dresu, nebo v dresu s tímhle číslem, Jiří Holeček.

Na opačné straně bílý tygr z Liberce.

Posunul bílé tygry na první místo extraligové tabulky.

Roman Will tak drží nulu.

Personifikace

Hokejka vlétla od obličeje Hrbase.

V prosinci a lednu skutečně kulminuje jeho zatím výborná sezona.

Kotouč vyplaval před českým útočníkem.

Metonymie

Česko vede 3:0.

Propria

Finský výběr má hodně členů, kteří chtěli prorazit v NHL.

Bratři Zohornové získali puk.

Na opačné straně bílý tygr z Liberce.

Tomáš Zohorna přenechal Koblížkovi.

I ve všech dalších světových hokejových chrámech zářil v tomhle dresu, nebo v dresu s tímhle číslem, Jiří Holeček.

Roman Will je ve výborné formě.

Slova slangová

Pozor na první závar Finů.

Nedokázal protlačit puk mezi betony.

Tuhle střelu má Will v lapačce.

To je klasický námaz.

Finové znovu rozjždějí kolotoč.

Síla je i v prvních dvou formacích.

Což si ovšem finský bek způsobil víceméně sám.

Slova přejatá

Finové chtějí zlepšit ofenzivu.

Faul ve středním pásnu.

Hned atakoval svého protihráče.

Finové získávají kotouč po buly.

Jan Kovář zaznamenal druhý hattrick proti Švédům.

Teď si finský gólman málem srazil puk za vlastní záda.

Gól při vlastním oslabení.

Určily skóre základní hrací doby.

Což si ovšem finský bek způsobil víceméně sám.

Publicismy

Jan Kovář zaznamenal druhý hattrick proti Švédům.

Roman Will je ve výborné formě.

Posunul bílé tygry na první místo extraligové tabulky.

Obrovská šance bratří Zohornů.

Synonyma

Poprvé si z kotouč z ledu sebral Roman Will.

Polášek dostává puk do středního pásma.
Finové získávají kotouč po buly.
Teď si finský gólman málem srazil puk za vlastní záda.
Štencl šel s tím pukem na holi.
Hokejka vlétla od obličeje Hrbase.
Oslabení českého týmu dopadlo dobře.
Pro Jiřího Sekáče je to pátá branka v národním týmu.
Kundrátek vypálil a je to gól.

Sportovní termíny

Faul ve středním pásmu.
Nakonec to bude sekání.
Znovu se nebude pískat zakázané uvolnění.
Tohle vypadalo na možnost dostat se do přečíslení.
Ten mumraj ve svém brankovišti dokázal Will rozčísnout dvěma dobrými zákroky.
Hokejka vlétla od obličeje Hrbase.
Gól při vlastním oslabení.
Určily skóre základní hrací doby.
Uspadnil si situaci nahozením na zadní mantinel.
Sekáč ještě stihne zahrát puk v útočném pásmu.
Rozhodčí už zkrátka rozhodli.
Třikrát ho poslali na trestnou lavici.

Závěr

Tato bakalářská práce se zabývala analýzou mluveného projevu komentátorů hokejových utkání. Pozornost byla věnována jazykovým prostředkům, které sportovní komentátoři při komentování přímých přenosů zápasů používají nejčastěji. Teoretická část práce se věnovala médiím, jakožto neodmyslitelné součásti přenosu sportovních utkání, sportovní žurnalistice, přímé sportovní reportáži a charakteristice ledního hokeje. Další kapitola pojednávala o národním jazyce a jazykových útvarech. Nejčastěji používaným útvarem nespisovného jazyka v mluvených projevech komentátorů je slang. Vznik sportovního slangu je spojen s nedostatkem českého názvosloví, i proto je značná část slangových výrazů přejata z angličtiny. Kromě slangových slov používají sportovní komentáři další jazykové prostředky. Ty jsou popsány ve čtvrté kapitole a patří mezi ně metafora, metonymie, přirovnání, dále je běžné používání sportovních termínů, synonym, publicismů, slov přejatých z cizích jazyků a frazémů.

Praktická část práce byla založena na analýze mluvených projevů sportovních komentátorů. Zdrojem pro tuto část práce byla čtyři vybraná hokejová utkání. První dva zápasy obsahovaly dvojjazyčný komentář, ale pro potřeby práce byla pozornost zaměřena pouze na projev českého komentátora. Třetí utkání komentovala dvojice českých komentátorů a poslední utkání komentátor spolu s hokejovým expertem. Jazykové prostředky vyskytující se v mluvených projevech byly klasifikovány na základě předchozího dělení. Nejpoužívanějším prostředkem komentátorů byla metafora, pomocí které se snažili o ozvláštnění projevu. Většinou byla metafora spojená s činností hráčů na ledě. Dále byly hojně zastoupeny sportovní termíny, slangové výrazy, vlastní jména a synonyma. Použitím synonymních výrazů se komentátoři snaží vyhnout stereotypnímu vyjadřování. Synonymní výrazy, které se v komentářích nejčastěji objevovaly byly: hokejka – hůl, kotouč – puk, obránce – bek, tým – mužstvo – manšaft, buly – vhazování, gólman – brankář, branka – gól. Dalším sledovaným jevem bylo užívání přirovnání, personifikace a metonymie. Tyto jazykové prostředky se ovšem vyskytovaly velmi málo, stejně jako internacionalismy a frazémy.

Cílem bylo také zjistit, jak se projev komentátorů v průběhu let změnil. Z analýzy vybraných mluvených projevů vyplynulo, že v předchozích desetiletích se komentátoři soustředili především na popis dění na ledové ploše, na činnost hráčů a na jejich pojmenování. Slova přejatá z angličtiny byla používána velmi málo, spíše se používaly

české ekvivalenty. Až v posledních letech se v projevech sportovních komentátorů začínají ve velkém množství uplatňovat aktuální metafory, publicismy a slangové výrazy. Kromě samotného popisu hry se komentátoři snaží informovat diváky o zajímavostech, které se pojí s místem konání zápasu, se samotnými hráči a trenéry nebo s historií ledního hokeje.

Seznam použité literatury

Bibliografie

BARTOŠEK, Jaroslav. *Kultura a technika mluvené řeči*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati, 2003. ISBN 80-7318-150-9.

BEČKA, Josef Václav. *Česká stylistika*. Praha: Academia, 1992. ISBN 80-200-0020-8.

BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPLOVÁ. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3028-8.

CUDLÍN, Karel, OSVALDOVÁ, Barbora, Radim KOPÁČ a Alice NĚMCOVÁ TEJKALOVÁ, ed. *O reportáži, o reportérech*. Praha: Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-1781-7.

ČECHOVÁ, Marie. *Čeština – řeč a jazyk*. 3., rozš. a upr. vyd. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, 2011. ISBN 978-80-7235-413-9.

ČECHOVÁ, Marie, Jan CHLOUPEK, Marie KRČMOVÁ a Eva MINÁŘOVÁ. *Současná česká stylistika*. Praha: ISV nakladatelství, 2003. ISBN 80-86642-00-3.

ČERMÁK, Miloš, OSVALDOVÁ, Barbora a Alice NĚMCOVÁ TEJKALOVÁ, ed. *Žurnalistika v informační společnosti – digitalizace a internetizace žurnalistiky: proměny a perspektivy žurnalistiky v epoše digitálních médií aneb nová média teoreticky i prakticky*. Praha: Karolinum, 2009. ISBN 978-80-246-1684-1.

DEFLEUR, Melvin L. a Sandra J. BALL-ROKEACH. *Teorie masové komunikace*. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-420-9.

DĚKANOVSKÝ, Jan. *Sport, média a mýty: zlatí hoši, královna bílé stopy a další moderní hrdinové*. Praha: Dokořán, 2008. Bod (Dokořán). ISBN 978-80-7363-131-4.

GUT, Karel a Jaroslav PRCHAL. *100 let českého hokeje*. Praha: AS press, 2008. ISBN 978-80-903552-4-8.

HALADA, Jan a Barbora OSVALDOVÁ, ed. *Slovník žurnalistiky: výklad pojmů a teorie oboru*. Praha: Karolinum, 2017. ISBN 978-80-246-3752-5.

HOFFMANNOVÁ, Jana, Jiří HOMOLÁČ, Eliška CHVALOVSKÁ, Lucie JÍLKOVÁ, Petr KADERKA, Petr MAREŠ a Kamila MRÁZKOVÁ. *Stylistika mluvené a psané češtiny*. Praha: Academia, 2016. ISBN 978-80-200-2566-1.

HUBÁČEK, Jaroslav, Eva JANDOVÁ a Jana SVOBODOVÁ. *Čeština pro učitele*. Opava: Optys, 1996. ISBN 80-85819-41-4.

HUBÁČEK, Jaroslav. *Malý slovník českých slangů*. Ostrava: Profil, 1988. ISBN neuvedeno.

- HUGO, Jan, ed. *Slovník nespisovné češtiny: argot, slangy a obecná mluva od nejstarších dob po současnost: historie a původ slov*. 3., rozš. vyd. Praha: Maxdorf, 2009. ISBN 978-80-7345-198-1.
- JIRÁK, Jan a Barbara KÖPPLOVÁ. *Masová média*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-466-3.
- JIRÁK, Jan a Barbara KÖPPLOVÁ. *Média a společnost: [stručný úvod do studia médií a mediální komunikace]*. Praha: Portál, 2003. ISBN 8071786977.
- JUNKOVÁ, Bohumila. *Jazyková dynamika současné publicistiky*. Praha: ARSCI, 2010. ISBN 978-80-7420-007-6.
- KARLÍK, Petr, Marek NEKULA a Zdenka RUSÍNOVÁ, ed. *Příruční mluvnice češtiny*. Praha: Lidové noviny, 1995. ISBN 80-7106-134-4.
- KONČELÍK, Jakub, Pavel VEČEŘA a Petr ORSÁG. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-698-8.
- KÖPPLOVÁ, Barbara a Radim WOLÁK, ed. *Česká média a česká společnost v 60. letech*. Praha: Radioservis, 2008. ISBN 978-80-86212-94-4.
- KÖPPLOVÁ, Barbora, et al. *Dějiny českých médií v datech: rozhlas, televize, mediální právo*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2003. ISBN 80-246-0632-1.
- KRAUS, Jiří. *Jazyk v proměnách komunikačních médií*. Praha: Karolinum, 2008. ISBN 978-80-246-1578-3.
- KŘÍSTEK, Václav. Poznámky k sportovním názvům cizího původu. *Naše řeč*. 1971, roč. 54, č.2.
- LOTKO, Edvard. *Slovník lingvistických termínů pro filology*. 3. nezm. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2003. ISBN 80-244-0720-5.
- LUKŠŮ, David. *Počátky sportovní žurnalistiky na stránkách periodického tisku na přelomu 19. a 20. století*. Sport jako součást českých masového tisku, disertační práce. Praha: 2011. ISBN neuvedeno.
- MLČOCH, Miloš. *Charakteristické rysy jazyka psané sportovní žurnalistiky*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2002. ISBN 80-244-0397-8.
- MLČOCH, Miloš. Sportovní reportáž jako typ komunikační situace (Analýza pořadu S mikrofonom za hokejem). In *Hovorená podoba jazyka v médiích*. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, 2008. ISBN 978-80-8094-293-9.
- OSVALDOVÁ, Barbora a Jan HALADA. *Praktická encyklopedie žurnalistiky a marketingové komunikace*. 3., rozš. vyd. Praha: Libri, 2007. ISBN 978-80-7277-266-7.

OSVALDOVÁ, Barbora. *Zpravodajství v médiích*. 2., upr. vyd. Praha: Karolinum, 2011. ISBN 978-80-246-1899-9.

REIFOVÁ, Irena. *Slovník mediální komunikace*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-926-7.

SVOBODOVÁ, Ivana. K stylovému využití jazykových prostředků v televizní sportovní reportáži. *Naše řeč*. 1992, roč. 75, č. 2. ISSN 0027-8203.

VERNER, Pavel. *Vývojové trendy v českých médiích po roce 1989*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010. ISBN 978-80-7452-007-5.

Internetové zdroje

Česká televize. *Archiv Z: Česko – Rusko* [online]. © [cit. 30.06.2019]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10364596087-archiv-z/218471294070007-archiv-z-cesko-rusko/>

Česká televize. *Archiv Z: Československo – Kanada na ZOH 1968* [online]. © [cit. 30.06.2019]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10364596087-archiv-z/213471291169005-archiv-z-ceskoslovensko-kanada-na-zoh-1968/>

Česká televize. *Archiv Z: ČSSR – Švédsko* [online]. © [cit. 30.06.2019]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10364596087-archiv-z/214471296000003-archiv-z-cssr-svedsko/>

Česká televize. *Další milník v televizní historii. ČT vysílá ligový hokej 60 let* [online]. © [cit. 17.03.2019]. Dostupné z: <https://sport.ceskatelevize.cz/clanek/archiv/dalsi-milnik-v-televizni-historii-ct-vysila-ligovy-hokej-60-let/5bde41a80d663b6fe8cfe12c?fbclid=IwAR3cEQEA1gv0nftspiUYjvXdGXUruk6WELXVC3qTpaUnPh6I5DVnPGAmGRc>

Česká televize. *Švédské hokejové hry 2019: Finsko – Česko* [online]. © [cit. 30.06.2019]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/12615383811-svedske-hokejove-hry-2019/219471291163003-finsko-cesko>

Český hokej. *Historie českého hokeje* [online]. © 2017 [cit. 18.03.2019]. Dostupné z: <https://www.ceskyhokej.cz/cesky-hokej/historie-cslh>

Lupa.cz. *Česká televize představila program ČT 4 Sport* [online]. © 1998 [cit. 17.03.2019]. Dostupné z: <https://www.lupa.cz/clanky/ceska-televize-predstavila-program-ct-4-sport/>